

Muudatused heaks kiidetud ÕN otsusega nr 10/2017-18 07.03.2018

Muudatused heaks kiidetud TKHK lasteaia pedagoogilise nõukogu koosoleku protokolliga

09.03.2018

Muudatused heaks kiidetud hariduskeskuse nõukogu protokolliga nr 4/2017-2018 11.03.2018

Muudatused kinnitatud MTÜ Tartu Katoliku Hariduskeskuse pidaja otsusega nr 2 protokoll nr

5/2017-2018 12.03.2018

TARTU KATOLIKU HARIDUSKESKUSE LASTEAIA ÕPPEKAVA

Lasteasutuse õppekavas esitatakse:

- 1) lasteasutuse liik ja eripära;
- 2) õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, põhimõtted, sisu ja lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel vanuseti;
- 3) õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (päevakava koostamise põhimõtted, õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise perioodi pikkus), sealhulgas suveperioodil;
- 4) lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;
- 5) erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted, sealhulgas korraldus;
- 6) lapsevanematega koostöö põhimõtted, sealhulgas korraldus;
- 7) õppekava uuendamise ja täiendamise kord.

1. LASTEAIA LIIK JA ERIPÄRA

Tartu Katoliku Hariduskeskus on lasteaed-põhikool, mille pidaja on MTÜ Tartu Katoliku Hariduskeskus. Lasteaed pakub alusharidust 2-7-aastastele lastele.

Tartu Katoliku Hariduskeskuse missioon on kristlikul maailmavaatel tugineva kasvatus ja hariduse andmine ning perekondade toetamine laste kasvatamisel. Lähtume oma töös sellest, et iga inimene - laps, lapsevanem ja õpetaja - on Jumala loomingu ning tingimusteta armastatud Jumala poolt. Hea eeskuju, juhendamise, juhtimise ja distsipliini kaudu püüab lasteaed luua ja säilitada keskkonda, mis soodustab laste vaimsete, moraalsete, intellektuaalsete, esteetiliste, sotsiaalsete ja füüsiliste võimete arengut.

Õppe- ja kasvatustegevused tuginevad üldõpetuslikule põhimõttele, lisaks riiklikule õppekavale on rõhk kristlike väärtuste tutvustamisel, Lähtume oma töös arusaamast, et Jumal on kogu loodu Looja; igäühele meist, kes me oleme Jumala kõrgeim loomingu, on antud õigus kasutada oma vaba tahet selleks, et valida, kuidas me oma elu elame.

TKH lasteaia usuõpetuse programm koosneb 3-aastasest tsüklist: *Jumal on loonud minu, Jumal on loonud maailma ja Jumal armastab meid*. Igal nädalal käsitletakse ühte vaimset teemat tundides või lihtsalt lastega koos olles. Nii püütakse lastele näidata, et looduse ilu

nägemine, kuulmine ja maitsmine on kõik Jumala annid, kingitused Jumalalt. See rikastab lapsi vaimset. Nädalateema illustreerimiseks võetakse Piiblist lühikesi ja sobivaid tsitaate või lugusid. Lastele tutvustatakse lihtsaid kiitus- ja tänupalveid, palveid selle eest, mida vajame. Need võivad väljenduda sõnades, lauludes ja isegi lastepärastes kehaliigutustes. Nii õpivad lapsed, et kõik armastusega tehtud teod on pühad. Nädalateema kinnistamiseks pakutakse lastele ka muid loominguilisi tegevusi, mida saab teha pärast tunde. Teemade illustreerimiseks kasutatavad näited pärinevad igapäevasest elust, mida lapsed oma vanuse ja kogemuse poolest mõistavad.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE EESMÄRGID

Lasteaia eesmärk on koostöös koduga tagada lapse mitmekülgne ja järjepidev areng. Lasteaad toetab lapse kehalist, vaimset, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut eesmärgiga aidata kaasa lapse tervikliku ja positiivse minapildi kujunemisele, ümbritseva keskkonna mõistmisele, eetilisele käitumisele ning algatusvõime arenemisele. Lasteaia eesmärk on kujundada lapsel esmased tööharjumused, kehaline aktiivsus ja arusaam tervise hoidmise tähtsusest. Lasteaias arenevad lapse mängu-, õpi-, sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE LÄBIVIIMISE PÕHIMÕTTED

Õppe- ja kasvatustegevuste kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripäradega: sugu, vanus, keeleline võimekus, kehaline aktiivsus, kultuurilist tausta, terviseseisundit jms. Õpetajad peavad silmas eesmärki, et laps oleks aktiivne ja tunneks tegevustest rõõmu. Kujundamiseks tegevuse kui terviku mõistmist, kaasatakse laps juba tegevuste planeerimisse, kavandamisse ja hiljem analüüsi.

Õppe- ja kasvatustegevuste läbiviimisel on oluline:

- lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
- lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
- lapse loovuse toetamine;
- mängu kaudu õppimine;
- humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine;
- üldõpetusliku tööviisi;
- kodu ja lasteaia koostöö;
- eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ning teiste kultuuride eripäraga arvestamine;
- kristlikul maailmapildil põhinevate väärtuste kujundamine.

Õppe- ja kasvatustegevustes luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:

- kavandada oma tegevust, teha valikuid;
- seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
- kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
- arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
- hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;

- tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

4. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

Lasteaia õppeaasta algab 1. septembril ja lõpeb 31. augustil. Aktiivne õppe- ja kasvatustegevus toimub 1. septembrist 31. maini. Juuni- ja augustikuus toimub õpitu kordamine/kinnistamine läbi mängu ja praktiliste tegevuste. Juulikuus on lasteaias kollektiivpuhkus.

Lasteaia päevakava koostamisel lähtutakse koolieelse lasteasutuse seadusest ja tervisekaitseõuetest koolieelses lasteasutuses tervise edendamisele ja päevakavale.

Lasteaia õppekava aluseks on koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava. Rühmaõpetajate koostöös töötatakse välja lasteaia aasta teemade kava, millele tuginedes koostavad õpetajad rühma kuukavad. Õpetajad täidavad igapäevaselt rühmapäevikut Stuudiumi keskkonnas, märkides sinna päeva jooksul toimunud tegevused ning nende lühisisu. Stuudiumi kaudu saavad lapsevanemad infot päeva jooksul toimunud tegevustest; rühma kuukava on nähtav rühma stendil ja/või Stuudiumi keskkonnas.

5. LAPSE ARENGU ANALÜÜSIMISE NING HINDAMISE PÕHIMÕTTED

Lapse arengu jälgimise ja hindamise eesmärgid:

- aidata lapsel ise enda arengut ja edasiminekut näha;
- toetada lapse õppimist;
- anda tagasisidet ja teha koostööd lapsevanematega;
- selgitada välja lapse erivajadused, õppimise ja õpetamise eripära;
- koostada lapsele individuaalne õppekava.

Igapäevaselt on õpetajatel võimalus lapsi jälgida ja hinnata vaatluse abil. Vaatlus nii lapse vabategevuse kui planeeritud õppe- ja kasvatustegevuste käigus annab palju infot sotsiaalsete oskuste, õpioskuste, tunnetustegevuse, emotsionaalse seisundi jms kohta. Lisaks viiakse arengu jälgimise ja hindamise eesmärgil läbi vestlusi ja intervjuusid, sooritatakse praktilisi ülesandeid. Arengu jälgimise ja hindamise võimalusi tutvustab rühmaõpetaja ka vanematele. Logopeed/eripedagoog nõustab rühmaõpetajaid ja lapsevanemaid, aidates välja selgitada lapse erivajadused ning leida talle sobivaim õpetusviis.

Ühe arengu jälgimise ja hindamise vahendina kasutatakse Tartu Katoliku Hariduskeskuse lasteaiaosas arengumappi, kuhu kogutakse:

- harjutavad töölehed;
- teadmisi esitlevad töölehed;
- pooleli olevad kavandid, ideed, visandid;
- joonistused;
- valik õpitud luuletuste/laulude tekste jms;
- arengukaart koos muu lapse kohta kogutud infoga.

Lapse arengu jälgimise ja hindamise aluseks on eeldatavad üldoskused ja õppe- ja kasvatustegevuste tulemused. Kord aastas toimub arenguestlus, kus osalevad lapse vanemad ja õpetajad, vajadusel kaastakse ka hariduskeskuse tugispetsialiste (sh logopeed-eripedagoog, psühholoog, HEV koordinaator) või juhtkonna liikmeid (sh õppejuht, direktor) .

6. ERIVAJADUSTEGA LAPSED

Tartu Katoliku Hariduskeskus lähtub põhimõttest, et igaüks on ainulaadne ja tingimusteta armastatud. Laste igapäevase jälgimise abil püüab lasteaed järgida varajase märkamise põhimõtteid:

- arendustegevuse alustamine niipea, kui seda on märgatud;
- individuaalne lähenemine vastavalt lapse arenguliste erivajadustele ja keskkonna võimalustele;
- perekonna ja spetsialistide kaasamine, meeskonna- ja võrgustikutöö;
- lapse perekonna juhendamine ja nõustamine tegevuseks oma lapsega;
- lapse ja perekonna iseseisvuse toetamine.

Vastavalt vajadusele koostab pedagoogiline meeskond, koostöös lapsevanema ja erinevate spetsialistidega (logopeed-eripedagoog, psühholoog) lapsele individuaalse arenduskava. Vähemalt kord aastas analüüsitakse individuaalse arenduskava rakendumist, arengukeskkonna sobilikkust ja edasist vajadust.

Lapsevanemaid nõustavad nii õpetajad kui logopeed-eripedagoog. Eripedagoog tutvub sügisel lastega ning kaardistab vajadused, seejärel tutvustab oma uuringutulemusi/tähelepanekuid ka rühmaõpetajatele ning koostöös lepitakse kokku edasised tegevused. Eripedagoog teavitab tuge vajavate laste vanemaid (kirjalik nõusolek eripedagoogilise/logopeedilise abi osutamiseks) ning seejärel alustab lastega tööd. Komplekssemate probleemide korral vaatlleb eripedagoog ka rühmategevusi, vajadusel kaasatakse hariduskeskuse psühholoog.

Logopeed-eripedagoog tegeleb vastavalt vajadusele lastega nii individuaalselt, väikeses grupis kui ka rühmakollektiivis. Vajadusel soovitatakse vanemal pöörduda täiendavaks nõustamiseks nõustamiskeskusesse või palutakse nõustamiskeskuse spetsialistil külastada lasteaeda lapse vaatlemise ja õpetajate nõustamise eesmärgil. Juhul, kui laps saab täiendavat abi ka väljaspool lasteaeda (nt kliiniline logopeed, rehabilitatsioonikeskus vms), teeb lasteaia eripedagoog võimalusel koostööd ka asutuseväliste spetsialistidega. Kord aastas toimuvad arenguvestlused, kuhu vajadusel kaasatakse ka lasteaia logopeed-eripedagoog jm tugispetsialistid. Asutusesiseselt on loodud veebilehekülg, kuhu on koondatud infomaterjale lasteaiaõpetajale. Materjalid toetavad õpetajat lapse arengu jälgimisel ja toetamisel.

7. KOOSTÖÖ LAPSEVANEMATEGA

Hariduskeskuse missioon on kristlikul maailmavaatel tugineva kasvatuse ja hariduse andmine ning perekondade toetamine laste kasvatamisel. Selle missiooni elluviimiseks on vajalik hea koostöö lapsevanemate ja õpetajate vahel, mille aluseks on teineteise austamine, ühised väärtused, kuulamis- ja vestlemisoskus, empaatiavõime ning diskreetsus. Selliste põhimõtetega koostööd juhib õpetaja. Lapsevanemad vastutavad oma lapse kasvatuse ja arengu eest; lasteaed arvestab lapse ja pere vajaduste ja eripäradega. Eriarvamuste tekkides arvestatakse eelkõige lapse vajadustega ning vanemaid nõustatakse lähtuvalt pedagoogilistest ja arengupsühholoogilistest põhimõtetest, vajadusel kaasatakse erialaspetsialiste.

Lapsevanemad saavad igapäevaselt infot toimunud õppe- ja kasvatustegevuste kohta Stuudiumi kaudu, samuti päeva alguses ja lõpus rühmatöötajalt isiklikult. Pikemad vestlused,

k.a arenguveestlused lapsevanema ja õpetaja, õppejuhi või direktoriga lepatakse eelnevalt kokku.

Õppeaasta alguses toimub lapsevanemate üldkoosolek, mis muuhulgas valib ka lasteaia lapsevanemate esindaja hariduskeskuse nõukokku. Rühma koosolekud toimuvad vastavalt vajadusele.

Lapsevanematel on omavahel ja õpetajatega võimalus suhelda nii rühma lapsevanemate meililisti kui ka Stuudiumi suhtluskeskkonna kaudu; samuti rühma ja lasteaia ühisüritustel.

8. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSTE SISU JA EESMÄRGID NING LAPSE ARENGU EELDATAVAD TULEMUSED ÕPPEKAVA LÄBIMISEL VANUSETI

8.1 Üldoskused

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides. Õppekavas eristatakse nelja üldoskuste rühma:

1) Mänguoskused

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

2) Tunnetus- ja õpioskused

Tunnetusoskused on oskused tahtlikult juhtida oma tunnetusprotsesse – taju, tähelepanu, mälu, mõtlemist, emotsioone ja motivatsiooni. Õpioskuste all mõistetakse lapse suutlikkust hankida teavet, omandada teadmisi ja oskusi ning uurida ja katsetada. Õpioskused kujunevad tunnetusoskuste arengu alusel.

3) Sotsiaalsed oskused

Sotsiaalsete oskuste all mõistetakse lapse oskusi teistega suhelda, tajuda nii iseennast kui ka partnereid, võtta omaks ühiskonnas üldtunnustatud tavasid ning lähtuda eetilistest tõekspidamistest.

4) Enesekohased oskused

Enesekohaste oskuste all mõistetakse lapse suutlikkust eristada ja teadvustada oma oskusi, võimeid ja emotsioone, juhtida oma käitumist.

8.2 Lapse arengu eeldatavad tulemused õppekava läbimisel

2-aastased

Mänguoskused

- 1) mängib teiste lastega kõrvuti;
- 2) tegutseb meeleldi koos täiskasvanuga;
- 3) mängib matkimismänge (nt nuku magama panek, söötmine jne);

Tunnetus- ja õpioskused

- 1) laps keskendub lühiajaliselt ühele tegevusele, sõnalisel suunamisel on ta püsivam;
- 2) laps hangib ümbrusest aktiivselt informatsiooni;
- 3) tekivad lihtsamad põhjustagajärg seosed keskkonna, oma käitumise ja tagajärgede vahel;
- 4) laps kasutab omandatud teadmisi, oskuseid samas situatsioonis ja kontekstis;
- 5) laps lahendab lihtsamaid ülesandeid kaemuslik-praktilisel teel.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- 1) laps väljendab lihtsaid emotsioone, emotsioonid on tugevad ning kiiresti vahelduvad;
- 2) laps teadvustab ennast, proovib ennast „maksma panna“, oskab keelduda ja „ei“ öelda;
- 3) laps tunneb huvi teiste laste vastu, jälgib neid ja mängib nendega kõrvuti;
- 4) laps sööb, joob ja üritab riietuda valdavalt iseseisvalt.

3-aastased

Mänguoskused

- 1) mängib mõnda aega koos eakaaslastega ja järgib lihtsamaid reegleid;
- 2) laps jäljendab mängus igapäevaelulisi situatsioone;
- 3) laps suudab iseseisvalt ühele mängule keskenduda kuni 15 minutit.

Tunnetus- ja õpioskused

- 1) laps hangib aktiivselt uusi muljeid ja kogemusi;
- 2) lapse tegevust suunab ja planeerib valdavalt täiskasvanu kõne;
- 3) laps tegutseb kontakti loomise ja säilitamise eesmärgil sihipäraselt;
- 4) laps teeb lihtsamaid üldistusi nähtavate tunnuste alusel.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- 1) laps saab aru, et erinevatel inimestel võivad olla temast erinevad tunded;
- 2) laps loob sõprussuhteid nendega, kellega on tihti koos;
- 3) laps jagab mõnikord oma asju ka teistega;
- 4) laps täidab lihtsamaid igapäevaelulisi rutiine.

4-aastased

Mänguoskused

- 1) laps osaleb meeleldi rolli- ja võistlummängudes;
- 2) laps jagab mängides mänguasju;
- 3) laps oskab mängu algetada ja lõpetada.

Tunnetus- ja õpioskused

- 1) laps kasutab omandatud teadmisi uues situatsioonis ja kontekstis;
- 2) laps oskab oma tegevusi osaliselt planeerida ja organiseerida;
- 3) laps suudab jaotada tähelepanu teiste kõne ja oma tegevuse vahel;

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- 1) laps väljendab oma emotsioone, soove ja tahtmisi ning üritab sõlmida kokkuleppeid;
- 2) laps püüab vahel teisi abistada ja lohutada;
- 3) laps saab hakkama eneseteenindamisega – riietamine, söömine, pesemine, tualetis käimine;
- 4) laps saab aru ja järgib igapäevases suhtlemises lihtsamaid käitumisreegleid;

- 5) laps saab aru valetamisest kui taunitavast tegevuses;
- 6) laps teab oma nime, vanust, sugu.

5-aastased

Mänguoskused

- 1) laps mängib rollimäng, kooskõlastab oma tegevust mängukaaslastega;
- 2) laps osaleb meeleldi erinevates mänguliikides ja loovtegevustes;
- 3) lapsel tekivad tugevamad sõprussuhted.

Tunnetuse- ja õpioskused

- 1) laps tegutseb lühiajaliselt iseseisvalt, kuid vajab veel täiskasvanu abi tegutsemiskindluse saavutamisel;
- 2) laps oskab veedelda, märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid;
- 3) laps kasutab omandatud teadmisi igapäevastes situatsioonides, nii uudsetes kui sarnases kontekstis;
- 4) laps on aktiivne probleemide lahendaja.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- 1) laps suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt;
- 2) laps räägib oma emotsioonidest ja mõistab teiste inimeste tundeid ja mõtteid;
- 3) laps suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuste eest;
- 4) laps naudib gruppi kuuluvust ja eakaaslaste seltsi;
- 5) laps aktsepteerib reegleid ja jälgib nende täitmist teiste poolt;
- 6) laps on tundlik teiste hinnangute suhtes.

6-7 aastased

Mänguoskused

- 1) laps tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma;
- 2) laps rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast;
- 3) laps algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu;
- 4) laps täidab mängudes erinevaid rolle;
- 5) laps järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada;
- 6) laps suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele;
- 7) laps tunneb rõõmu võidust ja suudab taluda kaotust võistlusmängus;
- 8) laps kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid.

Tunnetus- ja õpioskused

- 1) laps saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna;
- 2) laps mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi;
- 3) laps tegutseb sihipäraselt, on suuteline keskenduma kuni pool tundi;
- 4) laps kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni;
- 5) laps tegutseb uudses olukorras täiskasvanu juhiste järgi;
- 6) laps suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja

katsetada;

- 7) laps rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel;
- 8) laps kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist.

Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- 1) laps püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses;
- 2) laps tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu;
- 3) laps hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise;
- 4) laps osaleb rühma reeglite kujundamisel;
- 5) laps oskab teistega arvestada ja teha koostööd;
- 6) laps saab aru oma-võõras-ühine tähendusest;
- 7) laps teeb vahet hea ja halva käitumise vahel;
- 8) suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone, nt rõõmu, viha, sobival viisil väljendada;
- 9) kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi;
- 10) oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele;
- 11) tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest;
- 12) teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda;
- 13) saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused;
- 14) kasutab erinevaid vahendeid heaperemehelikult ning tegevuse lõppedes koristab enda järelt.

9. TEGEVUSVALDKONNAD

Õppe- ja kasvatustegevuse seob tervikuks lapse elust ja ümbritsevast keskkonnast tulenev temaatika. Valdkondade kaupa esitatud õppesisu ja -tegevuste lõimimisel lähtutakse üldõpetuslikust põhimõttest. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel lõimitakse järgmisi tegevusi: kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine, vaatlemine, uurimine, võrdlemine, arvutamine ning mitmesugused liikumis-, muusika- ja kunstitegevused.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid, sisu, kavandamine ja korraldus ning lapse arengu eeldatavad tulemused esitatakse seitsmes valdkonnas:

- 1) mina ja keskkond;
- 2) keel ja kõne;
- 3) eesti keel kui teine keel;
- 4) matemaatika;
- 5) kunst;
- 6) muusika;
- 7) liikumine.

Lapse arengu eeldatavad tulemused vanusastemeti on esitatud tabeli vormis (3,-5,-7aastased), mis on õpetajale suunajaks ja orientiiriks lapse arengu jälgimisel ja hindamisel.

9.1 Mina ja keskkond

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) mõistab ja tunnetab ümbritsevat maailma terviklikult;

- 2) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest elukeskkonnas;
- 3) väärtustab nii eesti kultuuritraditsioone kui ka oma rahvuse kultuuritraditsioone;
- 4) väärtustab enda ja teiste tervist ning püüab käituda tervislikult ning ohutult;
- 5) väärtustab keskkonda hoidvat ja keskkonnahoidlikku mõtteviisi;
- 6) märkab nähtusi ja muutusi looduses.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) valitakse valdkonna temaatika lapse igapäevaelust ja teda ümbritsevast keskkonnast, mis hõlmab sotsiaalsed keskkonda, loodus- ja tehiskeskkonda, sealhulgas tervise- ja liikluskasvatust;
- 2) suunatakse last ümbritsevat maailma märkama, uurima ning kogema mängu ja igapäevatoimingute kaudu, võimaldades lapsel ümbritsevat tajuda erinevate meelte ning aistingute abil: vaadeldes, nuusutades ja maitstes, kompides, kuulates helisid;
- 3) lõimitakse erinevaid tegevusi: võrdlemist, modelleerimist, mõõtmist, arvutamist, vestlemist, ettelugemist, kehalist liikumist, kunstilist ja muusikalist tegevust;
- 4) suunatakse last mängudes, ümbritsevas looduses, liikluses, oma tervises seisundis jm märgatu kohta küsimusi esitama (probleemi püstitama), küsimustele vastuseid leidma (oletama ja oletusi kontrollima) ja märgatust ning kogetust järeltõlge tegema;
- 5) suunatakse last materjale ja vahendeid säästlikult kasutama, hoolivalt ja heaperemehelikult käituma.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tutvustab ja kirjeldab iseennast, enda omadusi, huvisid jms;
- 2) kirjeldab oma kodu, perekonda ja peretraditsioone;
- 3) nimetab ja kirjeldab erinevaid ameteid;
- 4) nimetab Eesti riiklikke sümboleid ja rahvatraditsioone;
- 5) mõistab, et inimesed on erinevad ning neil on erinevad vajadused;
- 6) oskab eristada igapäevaelus tervisele kasulikku ja kahjulikku;
- 7) julgeb keelduda (ühis)tegevus(t)est, kui osalemine on ennast ja teisi kahjustav või ohtlik;
- 8) kirjeldab, kuidas ümbritsev keskkond ja inimeste käitumine võib mõjutada tervist;
- 9) järgib isikliku hügieeni nõudeid, sealhulgas hammaste hoidmist ja hooldamist;
- 10) suhtub ümbritsevasse keskkonda hoolivalt ning käitub seda säästvalt;
- 11) kirjeldab kodukoha loodust, tuntumaid taimi, seeni ja loomi;
- 12) kirjeldab loodust ja inimeste tegevusi erinevates ajatsüklites: ööpäev, nädal, aastaring;
- 13) selgitab, miks on valgus, temperatuur, vesi, muld ning õhk taimedele, loomadetele ja inimestele tähtsad;
- 14) selgitab ilmastikunähtuste sõltuvust aastaegadest, öö ja päeva vaheldumisest;
- 15) mõistab ja märkab enda ja teiste tegevuse mõju ja tagajärgi keskkonnale;
- 16) kirjeldab võimalikke ohte kodus, veekogul, liikluses jm;
- 17) teab, kuidas jalakäijana ohutult liigelda ning jalgrattaga lasteaia õuealal sõita.

Valdkonna *Mina ja keskkond* sisu ja eeldatavad tulemused vanuseastmeti:

Sisu	3aastane	5aastane	7aastane
Mina	1. Ütleb küsimise korral oma ees- ja perenime. 2. Vastab õigesti	Oskab öelda oma nime, vanuse ja soo.	1. Oskab end tutvustada. 2. Teab oma kohustusi ja

	<p>küsimusele, kas ta on poiss või tüdruk.</p> <p>3. Ütleb vanuse oma ea aastates või näitab sõrmedel.</p>		<p>õigusi.</p> <p>3. Kirjeldab enda omadusi ja huve.</p>
Perekond ja sugulased	<p>1. Nimetab pereliikmeid: ema, isa, õde, vend.</p> <p>2. Teab õdede ja vendade nimesid.</p>	<p>Kirjeldab oma perekonda (pereliikmed + onud ja tädid). Teab eesnimesid ja oma perekonnanime.</p>	<p>1. Teab oma pereliikmeid ja lähisugulasi.</p> <p>2. Mõistab, et pered võivad olla erinevad.</p> <p>3. Jutustab oma vanavanematest.</p>
Kodu	<p>Vastab küsimustele oma kodu ja pereliikmete kohta.</p>	<p>1. Kirjeldab oma kodu: korter, eramu, talumaja.</p> <p>2. Nimetab kodu asukoha: linn, maal, tänav.</p> <p>3. Kirjeldab pereliikmete koduseid tegemisi ja nimetab oma kohustusi.</p>	<p>1. Oskab kirjeldada oma kodu ja kodukohta.</p> <p>2. Teab kodust aadressi ja telefoni.</p>
Lasteaed	<p>1. Oskab nimetada oma rühma nime.</p> <p>2. Suudab leida oma koha rühmas (voodi, kapp).</p> <p>3. Nimetab rühmas olevaid esemeid.</p> <p>4. Ütleb küsimise korral rühmaõpetaja ja õpetajaabi nimed.</p>	<p>1. Nimetab oma lasteaia nime.</p> <p>2. Oskab kirjeldada oma tegevusi ja mängu.</p> <p>3. Teab nimetada lasteaiatöötajaid ja nende tegevusi.</p> <p>4. Teab oma võõra ja ühise tähendust.</p>	<p>1. Teab lasteaia aadressi.</p> <p>2. Nimetab erinevaid ameteid lasteaias ja nende vajalikkust.</p> <p>3. Kirjeldab lasteaia kodukorda ning teab rühmareegleid ja traditsioone.</p>
Kool			<p>1. Teab kooli kui õppimise kohta.</p> <p>2. Oskab kirjeldada, mille poolest lasteaed erineb koolist.</p>
Ametid, elukutsed, tööd	<p>1. Nimetab pereliikmete koduseid</p>	<p>1. Oskab nimetada vanemate ameteid.</p>	<p>1. Oskab nimetada pereliikmete elukutseid ja</p>

	<p>toimetusi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Matkib lihtsamaid töövõtteid. 3. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta. 	<ol style="list-style-type: none"> 2. Kirjeldab üldtuntuid elukutseid oma kodukohas. 3. Loetleb tuntumate ametite juurde kuuluvaid töövahendeid. 4. Põhjendab mangu- või töökoha korrastamise vajadust. 	<p>ameteid.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Teab ja oskab kirjeldada erinevaid elukutseid ning nende vajalikkust. 3. Mõistab töö ja vastutuse tähtsust. 4. Selgitab raha otstarvet.
Kodumaa, teised rahvused Eestis	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osaleb jõukohasel viisil vanemate laste ja täiskasvanute tegevuses kodumaale tähtsatel päevade (ruumide kaunistamine, laulude laulmine, näitemängud) 2. Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvide seast Eesti lipu värvid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab oma rahvust ja keelt ning riigi tähtsamaid sümboleid. 2. Oskab nimetada sündmusi, mille puhul heisatakse riigilipp. 3. Oskab nimetada erinevaid rahvusi oma rühmas ja kodukohas. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab Eesti riigi sümboleid (lipp, vapp, lind, lill). 2. Teab koduvalla/linna sümboleid. 3. Oskab Eesti kaardil näidata oma kodukohta. 4. Teab Eesti vabariigi presidendi nime. 5. Oskab nimetada teisi rahvusi ja keeli. 6. Suhtleb teistest rahvustest lastega. 7. Teab ja nimetab Eesti lähinaabreid (Läti, Soome, Venemaa).
Tähtpäevad, pühad ja kombed	<ol style="list-style-type: none"> 1. Räägib oma sünnipäevast. 2. Nimetab küsimise korral pühadega seotud tegevusi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kirjeldab tähtpäevi peres. 2. Oskab kirjeldada tuntumaid rahvakombeid (vastlad, mardipäev, jõulud jt) ja tegevusi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab Eesti rahva traditsioone ja kombeid. 2. Teab tähtpäevi ja nende tähistamise vajalikkust (emakeelepäev, tarkusepäev, sõbrapäev jt). 3. Oskab kirjeldada tähtpäevade

			tähistamist lasteaias ja kodus. 4. Oskab nimetada riiklikke pühi.
Üldnimelikud väärtused ja käitumisreeglid	1. Teab mõistete hea ja paha tähendust. 2. Meeldetuletuse korral tervitab, jätab hüvasti, tänab ja palub.	1. Teab mõistete õige ja vale tähendust. 2. Teab üldtuntuid viisakusreegleid. 3. Täitab lauakombeid.	1. Teab mõistete ausus ja autus tähendust. 2. Oskab järgida käitumisreegleid erinevates olukordades (kaupluses, poes). 3. Mõistab vastutust oma tegude ja käitumise eest.
Sõprus ja abivalmidus	1. Küsimuse korral nimetab oma sõprade nimesid. 2. Oskab haiget saanud sõpra lohutada.	1. Nimetab küsimise korral sõbra positiivsed omadused. 2. Oskab sõpra lohutada ja abistada. 3. Oskab andeks anda ja leppida.	1. Oskab luua ja hoida sõprussuhteid. 2. Teab sõpruse tähendust. 3. Kirjeldab tundeid, mis tekivad tülitsetes ja leppides.
Hoolivus, turvalisus ja tähelepanelikkus		1. Märkab kaaslast ja oskab teistega arvestada. 2. Oskab väljendada oma emotsioone.	1. Oskab kirjeldada oma emotsioone ja tundeid. 2. Oskab kaasinimetega tähelepanelikult käituda (vanemad, vanavanemad, väikesed lapsed).
Suhtumine erinevustesse		Oskab kirjeldada inimeste erinevusi (keeleline, rassiline, vanuseline) ja abivahendeid (prillid, ratastool).	1. Mõistab, et arvamused võivad erineda. 2. Teab nimetada erivajadustega inimestele vajalikke abivahendeid. 3. Pakub abi erivajadustega inimestele oma võimete ja võimaluste piires.
Ehitised	Tunneb ära oma kodu ja	1. Kirjeldab	1. Oskab kirjeldada

	lasteaia ning tuttavad teenindusasutused.	<p>kodumaja omapära: eri majaosade otstarve, ruumid ja sisustus.</p> <p>2. Oskab nimetada erinevaid ruume lasteaias ja nende otstarvet.</p> <p>3. Oskab kirjeldada lasteaia õueala.</p>	<p>talumaja ja abihoonete vajalikkust.</p> <p>2. Oskab nimetada maja ehituseks vajalikke materjale (kivi, palk).</p> <p>3. Oskab nimetada teenindusasutusi ja nende vajalikkust (kauplus, juuksur, apteek jne).</p> <p>4. Teab nimetada kodukohale olulisi ehitisi (kirik, mõis, veski jms).</p>
Kodumasinad	Oskab küsimisel nimetada kodus kasutatavaid kodumasinaid ja elektroonikat (kell, pliit, pesumasin, televiisor jms).	Kirjeldab kodumasinaid- ja elektroonikat ning teab nende otstarvet ja seonduvaid ohte.	Kirjeldab kodumasinaid- ja elektroonikat ning teab nende otstarvet ja seonduvaid ohte (kirjeldused täpsemad).
Sõidukid	Oskab nimetada sõidukeid (buss, tramm, auto, lennuk jms).	Kirjeldab erinevaid sõidukeid ja teab nende otstarvet.	Oskab nimetada ja kirjeldada erinevate tööde tegemiseks kasutatavaid sõidukeid (kraanaauto, teerull jms).
Jäätmed	Leiab loodusest prahti ja viib selle kokkulepitud kogumiskohta.	Kirjeldab kuidas tema kodus prügi sorteeritakse.	<p>1. Teab miks on vaja prügi sortida.</p> <p>2. Oskab kirjeldada asjade korduva kasutamise võimalusi.</p> <p>3. Mõistab asjade säästliku kasutamise vajalikkust.</p>
Tervise väärtustamine		Nimetab tegevusi, mis on tervisele kasulikud (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted).	Selgitab, mida tähendab terve olemine. Selgitab, kuidas inimesi ümbritsev keskkond võib mõjutada tervist.

Hammaste tervis	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab hammaste hooldamise vahendeid. 2. Harjab hambaid täiskasvanu abiga. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Peseb hambaid täiskasvanu juhendamisel. 2. Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine jms). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Selgitab, miks hambad lagunevad. 2. Hooldab hambaid igapäevaselt.
Tervislik toitumine	Nimetab toiduaineid.	Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.	Oskab nimetada milliseid toiduaineid on vaja süüa iga päev rohkem ja milliseid vähem, et olla terve.
Inimkeha tundmine	Osutab küsimise korral peale, kätele, jalgadele, silmadele, ninale ja kõrvadele.	Oskab nimetada kehaosi ja teab nende vajalikkust.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Selgitab, mis on südame ja kopsude kõige olulisem roll, ning teab kuidas neid hoida tervena (toitumine, tervisesport). 2. Teab tüdruku ja poisi erinevusi.
Ohutus ja turvalisus	Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, käärid).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab tegevusi, mis võivad olla ohtlikud (talvel jääle minek, ujumine täiskasvanu järelvalveta jms). 2. Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. 3. Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teab ja tunneb ümbritsevaid ohte (inimestest, keskkonnast, loomadest). 2. Teab, kuidas turvaliselt käituda erinevates situatsioonides. 3. Nimetab hädaabi numbri 112 ja oskab seda kasutada. 4. Oskab kirjeldada, kuidas tegutseda ohuolukordades (vette kukkumine, tulekahju, kaaslaste aitamine jms).

			5. Selgitab kuidas käituda eksinuna linnas/maal.
Kodukoha loodus: veekogud, kodupaiga mets- ja koduloomad ; taimed, seened, putukad.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tunneb rõõmu looduses viibimisest. 2. Oskab osutamise korral nimetada metsa, muru, lille, puud. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada oma kodukoha olulisemat veekogu. 2. Oskab nimetada tuntumaid seeni. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab kirjeldada kodukoha loodust. 2. Oskab nimetada teravilju, mida kasutatakse söögiks.
Loomad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi. 2. Oskab nimetada tuttavat lindu. 3. Teab, et mõned loomad elavad metsas ja mõned inimese juures (kodus). 	Oskab nimetada tuttavaid loomi, kirjeldada nende välimust ja öelda, kus nad elavad.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab tuntumaid erineva elupaiga- ja viisiga loomi ning kirjeldab nende välimust. 2. Teab loomade käitumise erinevusi eri aastaegadel.
Putukad: erinevad elupaigad ja eluviisid, välimus, kasv, areng.	Oskab nimetada tuttavaid putukaid (lepatriinu, sipelgas, mesilane).	Teab putukate elupaiku: mesilane ja mesilastaru, sipelgas ja sipelgapesa.	Oskab kirjeldada tuttavate putukate välimust ja nende elupaiku.
Taimed: Erinevad kasvukohad ja vajadused, välimus, kasv, areng.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nimetab tuntumaid puu- ja aedvilju välimuse ja nimetuse järgi. 2. Oskab nimetada tuttavaid lilli. 	Oskab nimetada ning kirjeldada tuttavaid puid, lilli, puu- ja köögivilju.	Oskab nimetada ja kirjeldada aias ja metsas kasvavaid taimi (marjad: mustikas, maasikas, pohl, sõstar, tikker; puud: õunapuu, pirnipuu, kirsipuu, toomingas, pihlaks).
Õö ja päev: Nende vaheldumise ja sellega seotud muutused looduses.	Oskab iseloomustada ööd ja päeva (pime ja valge).	Eristab ja nimetab päeva ja ööd (päeva ja öö vaheldumise iseloomustamine ning seostamine taimede ja loomade tegevusega).	Kirjeldab oma sõnadega loodust ja inimesi erinevates tsüklites: ööpäev, nädal, aastaring.
Aastaajad: Nende vaheldumise ja sellega	Oskab nimetada talve ja suve iseloomulikke nähtusi (talvel sajab lund, on külm; suvel saab	Oskan nimetada kõiki aastaegu ja neid iseloomustada.	1. Seostab muutusi looduses aastaegade vaheldumisega ja

seotud muutused looduses ning loomade ja inimeste tegevused.	ujuda, on soe).		oskab neid kirjeldada. 2. Oskab nimetada inimeste iseloomulikke tegevusi sõltuvalt aastaajast (põllutööd, päevitamine, riisumine, lume rookimine jms). 3. Oskab nimetada loomade iseloomulikke tegevusi sõltuvalt aastaegadest (ehitavad pesa, talveuni, rändavad jms).
Ilmastik: Erinevad ilmastiku nähtused.	Oskan nimetada erinevaid ilmastiku nähtusi (sajab lund, vihma, päike paistab).	1. Nimetab ilmastiku nähtusi ja kirjeldab neid. 2. Teab õhu vajalikkust ja kasutamist.	Selgitab ilmastikunähtuste seost aastaegadega.
Inimese mõju loodusele: loodushoid, säästev areng.	1. Mõistab, et lilli nopitakse vaasi panekuks. 2. Teab, et prügi visatakse selleks ette nähtud kohta.	1. Mõistab, et joogivett on vaja kokku hoida. 2. Mõistab, et elektrit tuleb kokku hoida. 3. Teab, et inimene saab talvel loomi aidata. 4. Mõistab, et on vaja istutada puid ja taimi. 5. Oskab hoida puhtust looduses, kodus.	1. Suhtub ümbritsevasse hoolitsusega ning säästvalt. 2. Teab kuidas loomi talvel aidata. 3. Teab kuidas viga saanud looma aidata. 4. Oskab sortida lihtsamat prügi (klaas, paber, jäätmed). 5. Soovib osaleda looduse korrastamises.
Valguse, temperatuuri, vee, õhu ja toitainete	Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks vett ja toitu.	1. Teab, et taimed ja loomad vajavad kasvamiseks	Selgitab valguse, temperatuuri, vee, toitainete ning õhu tähtsust taimedele,

tähtsus taimedele ning loomadele.		vett, valgust ja õhku. 2. Oskab kirjeldada erineva temperatuuri mõju taimedele, loomadele, inimesele.	loomadele ja inimestele.
Valgusfoor ja tänava ületamine	1. Teab valgusfoori ja tulede tähendust. 2. Teab mõisteid sõidutee ja kõnnitee.	1. Teab valgusfoori tulede süttimise järjekorda ja tähendust. 2. Teab, kuidas sõiduteed ületada. 3. Oskab tänavat ületada jalgrattaga (ratas käe kõrval).	1. Oskab kirjeldada oma teekonda kodust lasteaeda. 2. Teab, kuidas ületada ristmikku. 3. Teab liiklemise erinevusi linnas ja maal. 4. Oskab kasutada hädaabi numbrit 112.
Liiklusmärgid	Teab liiklusmärkide tähtsust (saab ohutult liigelda).	Teab liiklusmärkide tähendusi (ülekäigu rada).	1. Teab kuidas käituda ühissõidukist väljudes. 2. Teab rulluislude ja rulaga sõitmise nõudeid (kiiver).
Helkur, turvatööl- ja vöö.	Teab helkuri kasutamise vajalikkust.	1. Teab turvavöö ja turvatooli vajalikkust sõidukis. 2. Oskab selgitada kus, kuna ja kuidas helkurit kanda.	Teab kuhu kinnitada helkurribad.

9.2 Keel ja kõne

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tuleb toime igapäevases suhtlemises;
- 2) kasutab kõnes õiget hääldust, sobivaid grammatilisi vorme ja mitmekesisist lauseehitust;
- 3) tunneb huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu, on omandanud lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) lähtutakse põhimõttest, et kõnearendus on lapse kõne ja suhtlemise sihipärane arendamine, kus last õpetatakse eelkõige keelevahendeid (uusi sõnu, sõnavorme ja lausemalle) kasutama suhtlemisel, teadmiste omandamisel, oma tegevuse kavandamisel;

- 2) peetakse oluliseks, et lapse kõne arengut toetatakse kõikides tegevustes (mängimine, käelised tegevused, liikumis- ja muusikategevused ning igapäevatoimingud); lapsele luuakse kõnekeskkond, kus ta kuuleb teiste kõnet ning tal on vaja ja ta saab ise kõnelda; laps õpib rääkima reaalses suhtlussituatsioonides, tegutsedes koos täiskasvanuga;
- 3) suunatakse lapsi ettelugemise, dramatiseerimise, ümberjutustamise, joonistamise, oma raamatute koostamise jm tegevuste kaudu kirjandust mõistma ja hindama; ettelugemiseks valitakse žanriliselt mitmekesiseid raamatuid, et toetada lugemishuvi, lugemis- ja kirjutamisvalmiduse kujunemist;
- 4) õpetatakse lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi (häälikupikkuse eristamine, sõnade häälimine jmt) mänguliselt ja igapäevategevustega seostatult;
- 5) mitmekesistatakse kirjutamise harjutusi, kasutades erinevaid vahendeid, värvusi jmt.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) tuleb toime nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega suhtlemisel; arvestab kaassuhtleja ja suhtlemise paigaga;
- 2) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele sobivalt reageerida;
- 3) suudab oma mõtteid suulises kõnes edasi anda;
- 4) jutustab pildi, kuulnud teksti või oma kogemuse alusel, annab edasi põhisisu ja olulised detailid, vahendab ka oma tundeid;
- 5) kasutab kõnes aktiivselt liitlauseid;
- 6) kasutab kõnes kõiki käände- ja pöördevorme ainsuses ja mitmuses;
- 7) valdab suhtlemiseks piisavat sõnavara ja suudab vajadusel ise sõnu moodustada;
- 8) hääldab oma kõnes ja etteöeldud sõnade kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid;
- 9) tunneb tähti ja veerib kokku 1–2-silbilisi sõnu, tunneb kirja pildis ära mõned sõnad;
- 10) kirjutab joonistähedega 1–2-silbilisi sõnu õigesti järjestatud ühekordsete tähtedega;
- 11) teab peast emakeelseid luuletusi ja laule.

Valdkond Keel ja kõne sisu ja eeldatavad tulemused vanuseastmeti:

Sisu	3aastased	5aastased	7aastased
Suhtlemine	1. Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm). 2. Väljendab oma soove ja vajadusi lausungiga, küsib infot, vastab dialoogis küsimustele. 3. Suhtleb aktiivselt tegevuse ja esemelise mängu käigus. 4. Räägib endast minavormis. Kasutab nii mõistmisel kui	1. Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni (nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (<i>Miks ta nii tegi? Kuidas teha?</i>)). 2. Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust. 3. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid meeldetuletamisel.	1. Kasutab dialoogis erinevaid suhtlemisstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest. 2. Valib intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaassuhtlejale (laps – täiskasvanu) ja suhtlemispaigale (kodu – võõras koht). 3. Mõistab kaudseid ütlusi (Nt <i>ruumis on aken lahti</i> . Otsene ütlus: <i>pane aken kinni!</i> ; kaudne: <i>mul on jahe.</i>). 4. Suunab kõnega

	suhtlemisel peale kõne ka mitteverbaalseid vahendeid (žeste, näoilmet osutamist).		kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.
Grammatika	<p>1. Mõistab ja kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5-sõnalisi lihtlauseid.</p> <p>2. Kasutab oma kõnes õigesti enamikku käändevorme nende põhitähendustes. Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt <i>Joonista! Istu!</i>).</p> <p>3. Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt <i>sõidab, laulavad</i>).</p> <p>4. Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna ma- ja da -tegevusnime (nt. <i>Hakkame mängima, ei taha mängida</i>).</p>	<p>1. Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid põimlauseid: sihitilause, nt sidendiga <i>et</i>; täiendlause, nt sidenditega <i>mis, kes</i>; ajalause, nt sidendid <i>kui, ...siis</i>.</p> <p>2. Kasutab oma kõnes nud- ja tud-kesksõnu (nt <i>söödudsöönud</i>).</p> <p>3. Kasutab oma kõnes omadussõna võrdlusastmeid (<i>suur-suurem-kõige suurem</i>).</p> <p>4. Kasutab tingivat kõneviisi (<i>mängisin, mängiksin</i>).</p> <p>5. Ühildab sõnu arvus (<i>karud söövad</i>) ja käändes (<i>ilusale lillele, punase palliga</i>).</p> <p>6. Kasutab oma kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (ilusatel lillede).</p>	<p>1. Kasutab oma kõnes kõiki käändevorm ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid käändevorme (nt olev kääne <i>arstina</i>).</p> <p>2. Kasutab oma kõnes käändevorme harva esinevates funktsioonides (nt kohakäänded ajasuhete väljendamiseks (<i>hommikust õhtuni</i>)).</p> <p>3. Kasutab oma kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt <i>palju linde, konni, autosid</i>).</p> <p>4. Kasutab oma kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (<i>poeb-pugema; siga -sead</i>).</p> <p>5. Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad järgmisi suhteid: põhjus, sidendiga <i>sest</i>; eesmärk, nt sidendiga tingimus, nt sidenditega <i>kui...siis</i>.</p>
Sõnavara	<p>1. Kasutab oma kõnes kõiki sõnaliike.</p> <p>2. Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi.</p> <p>3. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega laps ise on kokku puutunud.</p> <p>4. Kasutab kõnes</p>	<p>1. Kasutab kõnes mõningaid antonüüme (nt <i>lühike-pikk, must-puhas</i>).</p> <p>2. Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt <i>arg, kaval, igav</i>).</p> <p>3. Kasutab kõnes aega</p>	<p>1. Selgitab kuulnud kujundlike väljendit (<i>tuul ulub, kevad koputab aknale</i>) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid.</p> <p>2. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse so mittekogetava vastega tähendusega sõnu (nt. tundeid,</p>

	<p>värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu.</p> <p>5. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt <i>lapsed, riided</i>).</p> <p>6. Kasutab tagasõnu (<i>all, peal, sees, ees, taga</i>) ruumisuhete tähistamiseks.</p>	<p>väljendavaid nimisõnu <i>hommik, päev, õhtu, öö</i>.</p> <p>4. Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt <i>tikkudest maja – tikumaja; nuga õuna koorimiseks – õunanuga</i>).</p>	<p>vaimset tegevust tähistavaid: <i>mõtlen, arvan, julge, lahk</i>.</p> <p>3. Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu.</p> <p>4. Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgides sõnu.</p> <p>5. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhete väljendavaid sõnu (nt <i>vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast</i>).</p> <p>6. Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpitud valdkondades (nt <i>transport, elusolendid, tähtpäevad, kehaosad</i>).</p>
Hääldamine	<p>1. Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris.</p> <p>2. Hääldab õigesti enamikku häälikutest (eranditeks võivad olla <i>r, s, k, õ, ü</i>).</p>	<p>1. Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid.</p> <p>2. Hääldab õigesti 3-4-silbilisi tähenduselt tuttavaid sõnu.</p> <p>3. Hääldab õigesti 1-2-silbilisi tähenduselt tuttavaid häälikuühendiga sõnu.</p> <p>4. Hääldab õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu.</p>	<p>1. Hääldab etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu.</p> <p>2. Hääldab õigesti võõrhäälikuid (<i>f, š</i>) tuttavates sõnades (nt <i>Fanta, šokolaad</i>).</p>
Kirjalik kõne	<p>1. Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilte.</p> <p>2. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste.</p> <p>3. Eristab kuulmise teel tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt. <i>tass-</i></p>	<p>1. Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel häälikute reas.</p> <p>2. Tunneb täiskasvanu abiga ära hääliku sõnas.</p> <p>3. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul).</p> <p>4. Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).</p>	<p>1. Nimetab ja kirjutab enamikku tähti.</p> <p>2. Veerib 1-2-silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgnev kontrollita)* ja sageli eksib.</p> <p>3. Häälib õigesti 1-2-silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu.</p> <p>4. Kirjutamisel märgib õigesti 1-2-silbiliste</p>

	<i>kass, pall-sall, tuba-tuppa</i>), osutades pildile või objektile.		<p>häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt <i>lähen koli</i>).</p> <p>4. Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut.</p> <p>5. Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades väliseid abivahendeid (nt klotse, nõöpe vms) sõnade arvu märkimiseks.</p> <p>6. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt <i>koll-kool, linna (III v) – lina; tibu – tippu</i>).</p> <p>7. Tunneb ära luuletuse ja muinasjutu kui kirjandusžanri.</p>
--	---	--	--

9.3 Valdkond eesti keel kui teine keel

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu;
- 2) soovib ja julgeb eesti keeles suhelda nii eakaaslaste kui ka täiskasvanutega;
- 3) tunneb ära ja saab aru eestikeelsetest sõnadest ning lihtsamatest väljenditest;
- 4) kasutab lihtsamaid eestikeelseid sõnu ja väljendeid igapäevases suhtlemises.

Valdkonna Eesti keel kui teine keel sisu:

- 1) kuulamine;
- 2) kõnelemine;
- 3) Eesti kultuuri tutvustamine.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) peetakse oluliseks eesti keelt kuulata ja omandada keeleoskus tegevuste käigus, kus sõnalist suhtlemist toetab kontekst (nt ümbritsevad esemed jmt);
- 2) pööratakse erilist tähelepanu erinevate meelte kaasamisele ja näitlikustamisele: kasutatakse miimikat, kehakeelt, žeste, intonatsiooni, muusikat, rütmi ja mitmesuguseid näitlikke vahendeid;
- 3) suunatakse last õpitavat keelt kasutama igapäevategevustes ning suhtlemisel, luuakse selleks lapsi huvitavaid olukordi, sh väljaspool lasteaeda (kauplus, teater, spordivõistlus, õppekäik jm);
- 4) korratakse õpitut erinevates kontekstides ja suhtlussituatsioonides, keeleõpet seotakse teiste tegevustega – liikumine, laulmine, käeline tegevus, vaatlemine jm;
- 5) vestlusteemade valimisel lähtutakse lapse kogemustest, samateemalistest vestlustest

- rühmas või kodus (emakeeles);
- 6) valitakse mitmekesiseid pildirikkaid ja lihtsama keelega raamatuid ettelugemiseks ja ühiseks lugemiseks;
- 7) pedagoog rõhutab õige kõne mudelite kasutamist ning osutab vigadele delikaatselt, sõna või fraasi korrektsena korrates.

Õppe-	ja	kasvatustegevuse	tulemusel	6–7aastane	laps:
1)	mõistab	lihtsamat	argiteemalist	eestikeelset	kõnet;
2)	tunneb ära ja mõistab	õpitud sõnu ja väljendeid ning	kasutab neid oma kõnes;		
3)	saab	aru korraldusest	ja toimib	vastavalt;	
4)	saab aru lihtsast	küsimusest ning vastab sellele	õpitud sõnavara piires;		
5)	kasutab	kõnes sobivaid	viisakusväljendeid;		
6)	teab	peast eestikeelseid	luuletusi ja	laule;	
7)	oskab nimetada mõningaid Eesti	kohanimesid, tuntud inimesi.			

9.4 Matemaatika

Õppe-	ja	kasvatustegevuse	eesmärgiks	on,	et	laps:
1)	rühmitab	esemeid ühe-kahe tunnuse alusel	ja võrdleb	esemete hulki;		
2)	järjestab	esemeid suuruse ja	asenditunnuste	põhjal;		
3)	tunneb lihtsamaid	ajamõisteid ja kirjeldab ning	järjestab oma igapäevategevusi;			
4)	mõtestab	loendamistegevust ja	seoseid arvude reas;			
5)	mõistab	mõõtmistegevust ja	olulisemaid mõõtühikuid;			
6)	tunneb	ja kirjeldab	geomeetrilisi kujundeid;			
7)	näeb matemaatilisi seoseid	igapäevatoimingutes.				

Õppe-	ja	kasvatustegevuse	kavandamisel	ja	korraldamisel:
1)	suunatakse last nähtuste ja esemete maailma korrastama, kujundama, selles orienteeruma, mille tulemusel laps avastab esemetevahelisi seoseid, leiab esemete erinevusi ja sarnasusi, oskab esemeid järjestada, rühmitada ja loendada;				
2)	harjutatakse last määrama enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteeruma ajas ja kasutama vastavaid mõisteid oma tegevuse kirjeldamiseks;				
3)	seostatakse mäng, vaatlused, vestlused ja igapäevatoimingud matemaatikaga, suunates sealjuures last kasutama erinevaid aistinguid: kuulmis-, nägemis-, haistmis- ning kompimisaistingut;				
4)	suunatakse last ümbritsevat keskkonda matemaatiliselt kirjeldama (arvud, mõõtühikud, kujundite nimetused jm);				
5)	toetatakse üldistuseni jõudmist ja mõistete kujundamist – erinevates objektides sarnaste ning erinevate tunnuste ja omaduste vaatlemise, võrdlemise, kirjeldamise ja sõnastamise kaudu.				

Õppe-	ja	kasvatustegevuse	tulemusel	6–7aastane	laps:
1)	määrab esemete hulga ühiseid tunnuseid ja jaotab esemeid kahe erineva tunnuse järgi;				
2)	võrdleb hulki, kasutades mõisteid <i>rohkem</i> , <i>vähem</i> , <i>võrdse</i> lt;				
3)	teeb 12 piires loendamise teel kindlaks esemete arvu, teab arvude 1–12 järjestust ja tunneb numbrimärke ning oskab neid kirjutada;				

- 4) liidab ja lahutab 5 piires ning tunneb märke + , - , =;
- 5) koostab kahe esemete hulga järgi matemaatilisi jutukesti;
- 6) järjestab kuni viit eset suuruse järgi (pikkus, laius, kõrgus jm);
- 7) rühmitab esemeid asendi ning nähtusi ja tegevusi ajatunnuse järgi;
- 8) kirjeldab enda asukohta ümbritsevate esemete suhtes, orienteerub ruumis, õuealal ja paberil;
- 9) oskab öelda kellaega täistundides;
- 10) nimetab nädalapäevi, kuid, aastaagu, teab oma sünnikuud ja -päeva;
- 11) mõõdab esemete pikkust kokkulepitud mõõduühikuga (samm, pulk, nöör vms);
- 12) eristab enamkasutatavaid raha- ning mõõtühikuid (kroon, sent, meeter, liiter, kilogramm) ja teab, kuidas ning kus neid ühikuid kasutatakse;
- 13) leiab erinevate kujundite hulgast ringi, kolmnurga, ristküliku, ruudu ning kera ja kuubi, kirjeldab neid kujundeid.

Valdkond Matemaatika sisu ja eeldatavad tulemused vanuseastmeti:

Sisu	3aastased	5aastased	7aastased
Hulgad, loendamine, arvud ja arvutamine.	<ol style="list-style-type: none"> Otsustab kas nimetatud ese kuulub (ei kuulu) moodustatud hulka. Paaride moodustamisega saab teada, et esemeid on võrreldavates hulkades sama palju, ehk võrdselt. Loendab 5 piires ja tunneb arvude rida 5ni. 	<ol style="list-style-type: none"> Loendab 12 piires, teab arvude rida 12ni. Oskab nimetada antud arvule eelnevat/järgnevat arvu. Tunneb numbrimärke. Võrdleb arve (on suurem kui, on väiksem kui). Paneb kokku kahe hulga esemed ja liidab. Võtab ühest hulgast esemeid ära ja lahutab. 	<ol style="list-style-type: none"> Mõistab arvude rida 12ni. Liidab ja lahutab 5 piires ja tunneb vastavaid sümboleid (+ - =). Oskab koostada matemaatilisi jutukesti kahe etteantud hulga abil.
Suurused ja mõõtmine	Võrdleb kahte eset suuruse, pikkuse, laiuse järgi ja kasutab mõisteid.	<ol style="list-style-type: none"> Järjestab kui 5 eset suurustunnuste alusel. Leiab vaadeldavast objektist silma järgi suurema – väiksema – 	<ol style="list-style-type: none"> Teab igapäevaelus kasutatavaid pikkusmõõte cm, m ja km; massimõõtu kg ning mahumõõtu liiter; rahaühikuid kroon ja sent ning kasutab neid

		<p>samasuure ning kontrollib objekte kõrvutades.</p> <p>3. Hindab kaugust silma järgi.</p> <p>4. Mõõdab pikkust, laiust ja kõrgust kokkulepitud mõõdevahendiga.</p> <p>5. Järjestab raskuse ja paksuse järgi.</p>	<p>mängutegevustes.</p> <p>2. Mõõdab pikkust, raskust ja vedelikku kokkulepitud mõõtvahendiga.</p>
Geomeetrilised kujundid	Eristab kolmnurka ja nelinurka ja leiab kujutistega sarnaseid esemeid rühmaruumist, õuest, tänavalt.	<p>1. Koostab mustreid, laob pilte kujunditest.</p> <p>2. Rühmitab kujundeid vormi, suuruse vm järgi.</p>	Eristab ruumilisi kujundeid (kuup, kera, risttahukas, püramiid) tasapinnalistest kujunditest (ruut, ring, ristkülik, kolmnurk):
Orienteerumine ajas	<p>1. Leiab aastaegadele iseloomulikke tunnuseid.</p> <p>2. Eristab hommikut ja õhtut.</p>	<p>1. Kirjeldab tegevusi eri nädalapäevadel ja teab nädalapäevade järjekorda.</p> <p>2. Eristab mõisteid kiiresti – aeglaselt, varsti, hiljem, kohe.</p>	<p>1. Teab kuude nimetusi ja enda sünnikuud ja – päeva.</p> <p>2. Määrab kellaega täistundides ja koostab päevakava.</p> <p>3. Kasutab kõnes õigesti sõnu: enne, praegu, hiljem – varem, noorem – vanem.</p>
Orienteerumine ruumis	Määrab teiste laste ja esemete asukoha endast lähtuvalt (ülal – all – ees – taga).	<p>1. Määrab esemete asukoha teise eseme suhtes: all – peal, kohal, keskel, äärel, vasakul – paremal.</p> <p>2. Orienteerub ruumis juhendite järgi.</p>	Orienteerub tasapinnal (paberil).

9.5 Kunst

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu loovast eneseväljendusest;
- 2) kujutab isikupäraselt ümbritsevaid esemeid, sündmusi ja oma kujutlusmaailma;
- 3) vaatleb, kirjeldab ja kujundab ümbritsevat ja tarbeesemeid;
- 4) kasutab õpitud voolimis-, joonistamis- ning maalimisvahendeid ja -võtteid;
- 5) kasutab materjale ja tööriistu ohutult ning sihipäraselt;
- 6) vaatleb kunstiteoseid ja kirjeldab nähtut.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) antakse lapsele võimalus saada elamusi, tunda rõõmu ja rahulolu ning tal on võimalus väljendada oma maailmanägemist;
- 2) suunatakse last vaatlema ning voolides, joonistades, maalides ja meisterdades kasutab laps vaatlustel tehtud tähelepanekuid;
- 3) kasutatakse teemasse sisseelamiseks mängu, muusikat, lihtsat lavastust, jutu lugemist jne;
- 4) arvestatakse, et lapse jaoks on oluline loomiseks ja lahenduste leidmiseks teha katsetusi ning avastusi, otsida ja saada vastuseid tekkinud küsimustele, omandatud oskusi rakendada ja loovalt kombineerida;
- 5) julgustatakse last kasutama ja katsetama tema enda pakutud lahendusi töö mitmekesistamiseks ning ergutatakse lapse kujutlus- ja algatusvõimet, jälgides, et säiliks lapse isikupärane eneseväljendus;
- 6) viiakse kunstitegevusi läbi ka õues, samuti kasutatakse kunstitegevust teiste valdkondade õppe- ja kasvatustegevuste osana, joonistatakse nii paberile, kivile, puidule, liivale või kombineeritakse erinevaid materjale;
- 7) suunatakse last tehtut analüüsima, selgitama, miks ta kujutas esemeid, nähtusi just sellisel viisil, milliseid materjale ja tehnikaid kasutas ning kuidas tööga rahule jäi. Kaaslaste töödesse tolerantse suhtumise kujundamisele aitab kaasa, kui analüüsitakse nii laste töid kui ka kunstiteoseid ning põhjendatakse oma hinnangut.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) leiab ümbritseva vaatlemisel erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid ning kujutab ümbritsevat vabalt valitud viisil;
- 2) väljendab joonistades, maalides, voolides ja meisterdades meeleolusid ja fantaasiaid;
- 3) kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid;
- 4) kujutab inimesi neile iseloomulike tunnuste kaudu;
- 5) keskendub alustatud tegevusele ja loob oma kunstitöö;
- 6) loob esemeid erinevaid tehnikaid ja materjale kasutades ning räägib nende otstarbest;
- 7) koostab ise või valib tööst lähtuvalt sobivad motiivid või vahendid eseme kaunistamiseks;
- 8) kirjeldab kunstiteoseid, nende värve ja meeleolu.

Valdkond Kunst sisu ja eeldatavad tulemused vanuseastmeti:

Teema valdkond	3aastased	5aastased	7aastased
Kujutamine ja väljendamine	1. Tunneb rõõmu	1. Kujutab natuurist	1. Kasutab loovalt geomeetrilisi

	<p>kunститеgevus osalemisest.</p> <p>2. Leiab kritselduste hulgast nime andmist või loo jutustamist väärivaid kujundeid.</p> <p>3. Leiab juhendamise toel sinise, kollase, punase, rohelise värvitooni.</p>	<p>inspireeritud asju, objekte jne isikupäraste sümbolitega, mis olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamaks.</p> <p>2. Jutustab oma piltides nii tuttavatest asjadest ja kogetud sündmustest kui ka fantaseerib.</p> <p>3. Kasutab emotsioonide, nähtuste, esemete jne kujutamiseks värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt.</p> <p>4. Valib mõtte teostamiseks sobivamana tunduvad esemed.</p> <p>5. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone ning tunneb sinist kollast, punast, rohelist, valget, musta, roosat ja pruuni.</p>	<p>kujundeid ja nende kombinatsioone keerukamate objektide ülesehitamiseks.</p> <p>2. Püsib töös valitud teemas seda isikupäraselt täiendades.</p> <p>3. Jutustab temaatilistes töodes tegelaste tegevustest, omavahelistest suhetest ning tegevusajast ja kohast.</p> <p>4. Rõhutab kõige tähtsamat oma töös värvi, suuruse, asukoha jms.</p> <p>5. Tunneb ümbritsevas esinevaid värve ja nimetab erinevaid värvitoone (taevasinine jt).</p>
Kujundamine	<p>Kaunistab (täppide, joontega) ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt paberit, lillepotti, plastiliini jms).</p>	<p>1. Koostab elementidest lihtsa kordusskeemiga mustririba eseme äärisel kaunistamiseks (nt lillepott).</p> <p>2. Kujundab õpetajaga koos</p>	<p>1. Märkab mustri rütmi ja suudab seda jätkata.</p> <p>2. Kujundab kaunistusmotiivi või mustri arvestades kaunistatavat eset.</p> <p>3. Selgitab omavalmistatud</p>

		<p>tähtpäevakaardi sündmuse meeleolule sobivate motiividega.</p> <p>3. Valib kaunistusmotiivi ja kannab juhendamisel šablooni või templi abil omavalitud kohale esemel (kruusil, taldrikul, pluusil jne).</p>	<p>(voolitud, meisterdatud) esemete otstarvet ja nimetab koha kuhu see sobib.</p> <p>4. Aitab kujundada tähtpäevaga seotud peolauda ja ruumi.</p>
Voolimine	<p>1. Õpetajat jäljendades muljub ja näpistab, rullib ja veeretab voolimismaterjale.</p> <p>2. Teeb sõrme või pulgaga pehmesse voolimismaterjali jäljendeid.</p>	<p>1. Õonestab ümarvorme pöidlaga vajutades.</p> <p>2. Muudab voolimismaterjali kuju neid muljudes ja pigistades.</p> <p>3. Nii ümar- kui ka piklikke vorme töödeldes loob soovitud esemeid.</p> <p>4. Ühendab voolitud detaile omavahel.</p>	<p>1. Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära.</p> <p>2. Valmistab õpetajaga koos uusi voolimissegusid.</p> <p>3. Niisutab voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks.</p>
Joonistamine	<p>Tekitab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (nt rasva kriitide) erinevaid jälgi (täppe, sirgeid, lainelisi, vertikaalseid, horisontaalseid jooni) püsides paberi piirides.</p>	<p>1. Jooni ja ühendeid kujutades joonistab sümbolitega, mis täiendavad ja muutuvad keerukamaks.</p> <p>2. Joonistab ning värvib pindu värvi- ja viltpliiatsitega, kriitide ja söega, muutes joonte tihedust.</p>	<p>1. Kasutab soovi korral koos erinevaid joonistusvahendeid nende olemusest lähtuvalt.</p> <p>2. Värvib oma joonistatud või värviraamatu kujundeid, varieerides käe liikumise suunda.</p> <p>3. Sobitab pindu kattes heledamaid ja tumedamaid,</p>

		3. Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta.	peeni ja jämedaid jooni.
Maalimine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe ning katab pindu. 2. Trükib näpuvärvide, sõrmede ja kogu käega. 3. Vajutab jäljendeid, kattes templi iseseisvalt värviga. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Võtab pintsli vajaduse korral lisaks värvi ja katab pindu. 2. Teeb objektidele väiksemaid detaile pintslivajutuste ha tõmmetega. 3. Ei kata maalides juba küllaldaselt kaetud pinda korduvalt. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Segab värve uute toonide saamiseks. 2. Kasutab töös erijämedusega pintsleid. 3. Väldib värvide määrdumist. 4. Kasutab töös pintsli erinevalt (otsa, külgi).
Meisterdamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kortsutab iseseisvalt pehmet paberit ning rebib paberist tükke. 2. Katab aluspinna liimiga, puistab sellele erinevaid objekte ja liimib kujundeid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rebib ja lõikab paberist ribasid ja kujundeid ning kleebib need sõltuvalt töö olemusest. 2. Lükib paelale, traadile vms auguga esemeid. 3. Valib meelepärased meisterdamisvahendid ning neid omavahel ühendades ja kombineerides loob oma töö. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist tükke ja objekte jne. 2. Valib eri materjalide liitmiseks ühendusviiside seast oma mõtte teostamiseks sobivamad või leiab oma võtte. 3. Valmistab lihtsa mänguasju täiskasvanu tegevust jälgendades.
Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vaatleb pilte, näidistoid ja raamatu illustreerimise ning vastab küsimustele. 2. Näitab teistele oma 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vaatleb omal algatusel raamatuillustreerimise ja kunstiteoseid ning esitab nende kohta küsimusi ja avaldab arvamust. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Märkab teoseid või ümbruses asuvaid objekte vaadeldes ning kirjeldades detaile ja värve ning tajub meeleolu. 2. Fantaseerib ja jutustab teose

	tööd kui kunstiteost ja räägib sellest.	2. Jutustab küsimuste toel, mida ta on oma töödes kujutanud ning nimetab, mis materjale ta on oma töös kasutanud. 3. Suhtub heasoovlikult kaaslaste töödesse.	juurde ka loo: mis jutus enne, mis juhtus pärast. 3. Kasutab raamatu illustratsioone, fotosid ja kunstiteoseid oma tööde lähtealusena, luues oma vaba ja isikupärase variandi.
--	---	--	---

9.6 Muusika

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tunneb rõõmu laulmisest ja musitseerimisest;
- 2) suudab keskenduda kuulatavale muusikapalale;
- 3) suudab ennast loovalt väljendada laulmise, liikumise, tantsimise ja pillimängu kaudu;
- 4) suudab musitseerida nii rühmas kui ka üksi.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) on esikohal emotsionaalne ja aktiivne muusikaalne tegevus;
- 2) kujundatakse ja arendatakse lapse muusikalis-loomingulisi võimeid, samuti kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust ning väärtushinnanguid;
- 3) arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi ning toetatakse eduelamusele ja tunnustusele;
- 4) kasutatakse muusikat lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades nagu *Keel ja kõne*, *Kunst* jne; muusika on igapäevaelu osa, nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul;
- 5) seostatakse üksteisega muusika kuulamine, laulmine, pillimäng, muusikalis-rütmiline liikumine, mängud ja tantsud;
- 6) muusikapalade (laulud, palad muusika kuulamiseks, tantsud ja mängud, pillilood) valikul arvestatakse laste huvidega ning ea- ja jõukohasusega.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega;
- 2) laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmas/ansambelis kui ka üksi;
- 3) suudab laulu või muusikapala tähelepanelikult kuulata ning kuulatud muusikat iseloomustada;
- 4) eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu;
- 5) eristab tämbri ja kõla järgi õpitud pille;
- 6) mängib eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja instrumentaalpaladele lihtsaid kaasmänge;
- 7) mängib lastepillidel ja oskab mängida ka pilliansambelis;
- 8) liigub vastavalt muusika meeleolule;
- 9) väljendab ennast loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu.

Valdkond Muusika sisu ja eeldatavad tulemused vanuseastmeti:

Sisu	3aastased	5aastased	7aastased
Laulmine	<ol style="list-style-type: none"> Huvitub laululistest tegevustest; püüab õpetajaga kaasa laulda. Osaleb laulude esitamises (plaksutades, laulab pisut kaasa) 	<ol style="list-style-type: none"> Laulab väljahingamisel loomuliku häälega. Esitab laule rühmaga samas tempos. Laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule. 	<ol style="list-style-type: none"> Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid rahva- ja lastelaule. Esitab neid laule nii rühmas kui ka üksi.
Muusikalis-rütmiline liikumine	Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades käsklust (kõnni, jookse, kandadel, päkkadel jne).	<ol style="list-style-type: none"> Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika). Esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente. 	<ol style="list-style-type: none"> Väljenda ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikaliste väljendusvahenditele (tempo, dünaamika, muusika meeleolu), nt kasutab ees ja – külgakaloppi. Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiakuga.
Muusika kuulamine	Reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (plaksutab, kõigutab keha)	<ol style="list-style-type: none"> Kuulab laulu- ja muusikapala huviga. Väljendab kuulatud muusikapalas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste kaudu (pillimäng, liikumine jne). 	<ol style="list-style-type: none"> Kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohast sõnavara. Näitab tegevuses üles loominguilist initsiatiivi, toetudes oma kogemustele kuulatud palade suhtes (nt jutustab mida kuulis muusikas). Eristab vokaal- ja

			instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre (hällilaul, marss, tantsuviis, rahvalaul).
Pillimäng	Mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa rütmi kehapillil, kõlapulkadel, väikesel trummil, marakal jne.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tunneb kuulates ära tämbri järgi õpitud rütmipille. 2. Mängib rütmisaateid lasteriimidele ja –lauludele. 3. Ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos. 4. Mängid tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele. 2. Mängib pilliansambelis. 3. Mängib järgmise pilli: kõlaplaadid, ksülofon, kellamäng.

9.7 Liikumine

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks on, et laps:

- 1) tahab liikuda ja tunneb liikumisest rõõmu;
- 2) suudab pingutada sihipärase tegevuse nimel;
- 3) tegutseb aktiivselt üksi ja rühmas;
- 4) mõistab kehalise aktiivsuse olulisust inimese tervisele;
- 5) järgib esmaseid hügieeni- ja ohutusnõudeid.

Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja korraldamisel:

- 1) arvestatakse, et põhiliikumised eeldavad igapäevast suunamist: liigutusoskused, liikumisosavus ja teised liikumisvõimed (vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus) kujunevad ja arenevad tegevuste regulaarsel kordamisel;
- 2) rikastatakse lapse liikumis- ja tegevusvõimalusi sportlik-arenduslike liikumisviisidega – jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine, ujumine jms;
- 3) peetakse oluliseks kõlbeliste põhimõtete ja enesekindluse kujundamist: regulaarsel tegelemisel kehaliste harjutustega kujunevad positiivsed iseloomuomadused;
- 4) suunatakse last oma oskusi, võimeid ja koostööd hindama, kaaslastega arvestama, oma emotsioone kontrollima ja valitsema; mõistma ühe või teise kehalise harjutuse vajalikkust;

5) mitmekesistatakse põhiliikumiste, koordinatsiooni, rühi, tasakaalu, liikumisvõime ja peenmotoorika (täpsus, näo- ja sõrmelihaste kontrollioskus) arendamist ja tagasiside andmist.

Õppe- ja kasvatustegevuse tulemusel 6–7aastane laps:

- 1) keskendub sihipäraseks kehaliseks tegevuseks;
- 2) peab liikumisel ja mängimisel kinni üldistest ohutusreeglitest, valides sobivad paigad ja vahendid;
- 3) sooritab põhiliikumisi pingevalt, nii et liigutused on koordineeritud, rütmilised;
- 4) sooritab painduvust, kiirust, vastupidavust ja jõudu arendavaid harjutusi;
- 5) säilitab tasakaalu paigal olles ja liikumisel;
- 6) kasutab harjutuste sooritamisel mõlemat kätt, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt;
- 7) matkib täiskasvanut harjutuste sooritamisel;
- 8) sooritab üheaegselt kaaslasega rütmiliikumisi;
- 9) liigub vastavalt enda tekitatud rütmile ühtlase ja vahelduva tempoga;
- 10) kasutab liikumisel erinevaid vahendeid (lindid, rätikud, rõngad, suusad, kelgud jne);
- 11) mängib sportlike elementidega mängu (korvpall, jalgpall jne);
- 12) peab kinni kokkulepitud mängureeglitest;
- 13) nimetab erinevaid spordialasid ja Eesti tuntumaid sportlasi.

Valdkond *Liikumine* sisu ja eeldatavad tulemused vanuseastmeti:

Sisu	3aastased	5aastased	7aastased
Põhiliikumised	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sooritab põhiliikumisi . 2. Säilitab liikudes tasakaalu nii tasakaalupingil kui ka vähendatud pinnal. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutab põhiliikumisi aktiivses tegevuses ja mängudes. 2. Sooritab staatilist tasakaalu nõudvaid harjutusi. 3. Teeb harjutusi väikevahenditega. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sooritab põhiliikumisi pingevalt nii, et tegevused on koordineeritud ja rütmilised. 2. Säilitab paigal olles ja liikudes tasakaalu. 3. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvates tegevustes kasutab domineerivat kätt.
Liikumismängud	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mängib matkiva sisuga 1-2 reeglilise kõnni- ja jooksumänge . 2. Mängib iseseisvalt aktiivse 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Mängib kollektiivseid võistlusmänge. 2. Osaleb jõukohastes teatevõistlustes. 3. Tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Võistleb kombineeritud teatevõistlustes. 2. Mängib sportlike elementidega mängu (korvi visked, jalgpall). 3. Organiseerib ise liikumismänge. 4. Kasutab ausa

	liikumisega mänge.		mängu põhimõtteid ning peab kinni reeglitest.
Spordialad: võimlemine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sooritab võimlemisharjutusi eri asenditest ja erinevate vahenditega. 2. Teeb harjutusi ettenäitamise ja juhendamise kaudu ühtses tempos õpetaja ja kaaslastega. 3. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Teeb vahenditega harjutusi eakohaselt tehniliselt õigesti. 2. Valitseb oma liigutusi koordinaatsiooni ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes. 3. Sooritab tasakaalu, painduvust ja osavust arendavaid ülesandeid. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastikul kui ka tänaval. 2. Orienteerub mänguväljakul ning sooritab kujundliikumisi, olles kolonnis esimene. 3. Sooritab painduvust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.
Spordialad: kelgutamine, suusatamine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Veab tühja kelku. 2. Sõidab kelguga iseseisvalt nõlvakust alla. 3. Liigub suuskadel otsesuunal. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Veab üksi, kahekesi, kolmekesi kelgul kaaslast. 2. Kelgutab mäes alla täites eriülesandeid (nt haarab eseme). 3. Suusatades kasutab libisemist. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Osaleb kelguvõistlustel. 2. Sõidab nõlvakust alla põhiasendis. 3. Suusatab koordineeritud liikumisega. 4. Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.
Tants ja rütmika	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kõnnib, jookseb, hüpleb rütmiliselt muusika järgi. 2. Sooritab õpetaja juhendamisel liigutusi muusika järgi erinevas 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jäljendab liikumisega erinevaid rütme. 2. Liigub vastavalt muusika tempo kiirenemisele ja aeglustumisele. 3. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sooritab rütmika liigutusi ühel ajal kaaslastega. 2. Liigub enda tekitatud rütmi järgi ning vahelduva tempoga kiirelt aeglasele. 3. Väljendab liikumise kaudu emotsioone.

	tempos.		4. Kasutab liikudes loovalt vahendeid (linte, rätikuid, rõngaid).
Vaba aeg ja loodus liikumine	<ol style="list-style-type: none"> 1. Matkab õpetajaga või vanematega looduses. 2. Teeb kaasa kui 500m pikkuse rännaku ja püsib kolonnis. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutab spordi ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt. 2. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tegutseb iseseisvalt koduümbruse mängu- ja spordiväljakul. 2. Mängib lihtsamaid maastikumänge.

10. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

Õppekava uuendatakse ja täiendatakse vastavalt vajadusele. Õppekava uuendamise ja täiendamise ettepanekuid saavad teha pedagoogilise nõukogu liikmed ja lapsevanemad. Muudatused õppekavas kooskõlastatakse pedagoogilises nõukogus ja hariduskeskuse nõukogus; õppekava kinnitab hariduskeskuse pidaja.